

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشکده امام خمینی^(س) و انقلاب اسلامی

وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(س)

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جامعه شناسی انقلاب اسلامی

عنوان:

" بررسی دریافت جریانهای متفاوت از مفهوم مبارزه انقلابی
در فرایند انقلاب ایران "

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی محمد حاضری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محسن بهشتی سرشت

پژوهشگر:

محمد رضا وزیری

شهریور ۱۳۸۷

به نام خدا
چکیده
پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

مقطع تحصیلی : کارشناسی ارشد
رشته تحصیلی : جامعه شناسی انقلاب اسلامی ایران
عنوان پایان نامه : " بررسی دریافت جریانهای متفاوت از مفهوم مبارزه انقلابی در فرایند انقلاب ایران "
نام خانوادگی دانشجو: محمد رضا وزیری
استاد راهنما: دکتر علی محمد حاضری
استاد مشاور: دکتر محسن بهشتی سرشت
تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۸۶/۱/۱
تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۸۷/۶/۲۵
چکیده شامل هدف تحقیق، روش تحقیق، طرح تحقیق، و یافته ها و نتایج تحقیق می باشد. چکیده
موضوع این پژوهش " بررسی دریافت چهار جریان عمده مخالف رژیم شاه یعنی جریان اسلام مبارز به رهبری امام خمینی ، اسلام انقلابی در تلقی شریعتی، سازمان مجاهدین خلق و سازمان چریکهای فدایی خلق از مفهوم مبارزه انقلابی در فرایند انقلاب ایران می باشد. که برای دسترسی به این هدف به بررسی مدارک و اسناد سالهای ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ در رابطه با این جریانها پرداخته شد.
این پژوهش را می توان از اولین پژوهشهایی محسوب نمود که در خصوص این موضوع رویکرد تحلیل گفتمان را بعنوان روش تحلیل موضوع مد نظر قرار داده است. چنانکه این پژوهش با روش تحلیل گفتمان و تاکید بر رویکرد لاکلا و موف انجام گرفته است.
مهمترین سؤالی که در این پژوهش به آن پرداخته شد. این موارد بود که، ۱- این جریانها مهمترین مشکل رژیم را در چه می دیدند؟، ۲- آسیب پذیری رژیم در چه حوزه ای بود؟ و ۳- هریک از جریانها چه کنش انقلابی را مد نظر قرار داده بودند؟.
مهمترین یافته این پژوهش را نیز می توان این موارد دانست که دریافت جریانهای امام خمینی و علی شریعتی از مفهوم مبارزه انقلابی در سطح نرم افزاری قدرت شکل گرفت و بعبارتی مبارزه ای فرهنگی بود. در حالیکه دریافت جریانهای سازمان مجاهدین خلق و سازمان چریکهای فدایی خلق بیشتر معطوف به سطح سخت افزاری قدرت بود و مفهوم مبارزه ی انقلابی در رابطه با آنان بیشتر در سطحی از تجربه مبارزه ی مسلحانه شکل گرفته است.
کلمات کلیدی: مبارزه ی انقلابی، انقلاب، ایران، گروه ها، جریان ها، چریکهای فدایی خلق، امام خمینی، مجاهدین خلق، علی شریعتی، مبارزه چریکی، لاکلا و موف، تحلیل گفتمان

بسمه تعالى

الخلاصه

آكادميه الامام الخميني و الثورة الاسلاميه للدراسات العاليه و التحقيق

مقطع الدراسه : الماجستير
فرع الدراسه : علم الاجتماع الثورة الاسلاميه
موضوع الرساله: " المفحص عن الادراك التيارات المخالف من المعنى المبارزه الثوري في الجريان الثورة الايران "
الاسم و اسم العائله للطالب: محمد رضا وزيرى
استاذ المشرف: الدكتور على محمد حاضرى
استاذ مستشار: الدكتور محسن بهشتى سرشت
البدايه تاريخ البدايه الرساله: ١٣٨٦/١/١
تاريخ الانتها الرساله: ١٣٨٧/٦/٢٥
الخلاصه موضوع هذه الرساله يكون المفحص عن الادراك الاربعه التيارات الاصليه المخالف النظام الشاه يعنى التيار الاسلام المبارز بقياده الامام خمينى ^(٥) ، الاسلام الثورى فى الفهم الشريعتى ، المنظمه الهوارات الفدايى الخلق من المعنى المبارزه الثورى فى الجريان الثورة الايران هذه الرساله بَحَثَتْ عن المدارك و الاسناد من خلل و السنوات ١٣٤٢ ال ١٣٥٧ لجهه الوصول الى هذه اغايه. هذه الرساله يستطيع ان تحسب من اول الرسائل الاتى ينظر الى هذا الموضوع من طريق التحليل النظر و التاكيد الى الطريقه الاكلا و الموف. اهم الاساله التى بحثت فى هذه الرساله تكون : ١- ما هُوَ أَهْمٌ أَشْكَله هذا النظام فى النظر هذه التيارات ٢- من أين صَدَمَ هذا النظام ٣- و ما هو الختيار كل من التيارات فى الفعل الثورى أَهْمُ المحصله هذه الرساله يكون ادراك التيار الامام الخمينى و على شريعتى من المبارزه الجهاديه ،من الجهزه الدقيقه او المبارزه الثقافيه . و يعطف ادراك اتيار المنظمه المجاهدين الخلق و المنظمه الهوارات الفدايى الخلق الى الجهزه الشديده من القدره و امفهوم المبارزه الثورى فى نظر هم يكون الجهاد مزودا با السلاح . اللغات الاصليه : الجهاد الثورى ، الايران، فئات ، التيارات ، الهوارات الفدايى الخلق ، الامام الخمينى، المجاهدين الخلق، على شريعتى، المبارزه الهوارى، الاكلا و الموف، التحليل النظر.

In the name of god

Abstract

Imam khomini(Rah) and Islamic revolution's Investigation center

Education: masters degree
Field of study: Sociology of Islamic revolution
Subject: Studying the comprehension opposition flows from concept revolutionary struggle in the procedure of Iran's revolution
Student's name:mohammad reza vaziri
Supervisor : Mr Ali mohammad Hazeri Ph.D
Advisor: Mr Mohsen Beheshti sersht Ph.D
Began : ۱۳۸۶/۱/۱
Ended : ۱۳۸۷/۶/۲۵
Abstract Introduction The subject of this research is studying the comprehension of four main opposition flows with Pahlavi's regime meaning the Shariati flow , people's mujahidin organization and Organization of Iranian people's fadaei guerrillas beside Imam Khomini's struggling Islam flow in the procedure of Iran revolution. For this aim its studying documents and events form 1342 to 1357 Shamsi. This research could be considered as one of the first researches using the discourse analysis method as subject analysis method and with emphasis on laclau&mouffe approach. Major questions studied in this research are as: <ol style="list-style-type: none">1- What was the problem of Pahlavi regime in the opinion of these flows ?2- What was the vulnerability of the regime ?3- What was the revolutionary action of each flow? Main achievement of this research could be considered as : comprehension of imam khomini's and Ali Shariati's struggle was made as soft encounters of power or cultural struggle where as comprehension of" people's mujahidin organization of Iran" and " Organization of Iranian people's fadaei guerrillas " was more dedicated to hardware aspect of power and their concept of revolutionary struggle was more like armed struggle. Keywords: revolutionary struggle, revolution, Iran ,groups , flows, people's mujahidin organization of Iran ,Organization of Iranian people's fadaei guerrillas, ali shariati, imam khomini , guerrilla fight ,discourse analysis, laclau&mouffe.

فهرست

۱	فصل اول
۲	بخش اول: کلیات پژوهش
۳	۱-۱- مقدمه
۳	۱-۲- طرح مسئله
۴	۱-۳- پرسشهای پژوهش
۵	۱-۴- اهداف کلی
۵	۱-۵- ضرورت و اهمیت موضوع
۶	۱-۶- تحقیقات پیشین
۱۰	بخش دوم: چارچوب مفهومی - نظری
۱۱	۲-۱- مقدمه
۱۱	۲-۲- نظریه گفتمان (لاکلا و موف)
۱۷	۲-۳- سیاست و گفتمان
۱۸	۲-۴- جمع بندی
۱۹	بخش سوم: روش پژوهش
۲۰	۳-۱- روش
۲۰	۳-۲- روش تحلیل گفتمانی
۲۰	۳-۲-۱- شناسایی فضای تخصصی
۲۱	۳-۲-۲- تعیین زمان و مکان
۲۲	۳-۲-۳- منازعات معنایی و تحولات اجتماعی
۲۲	۳-۲-۴- معنا و متن در تحلیل گفتمان و نمونه گیری
۲۳	۳-۲-۵- متن، معنا، و کردارهای اجتماعی
۲۴	۳-۲-۶- برجسته سازی و حاشیه رانی
۲۵	۳-۲-۷- نتیجه گیری
۲۶	۳-۳- روش این پژوهش
۲۶	۳-۳-۱- شناسایی فضای تخصصی

۲۶	۲-۳-۳- تعیین زمان و مکان
۲۷	۳-۳-۳- واحد تحلیل
۲۷	۴-۳-۳- واحدمشاهده
۲۷	۵-۳-۳- تعریف مفاهیم
۲۸	۶-۳-۳- روش گردآوری و نمونه گیری
۲۹	۷-۳-۳- روش تحلیل
۳۱	فصل دوم
۳۲	بخش چهارم: امام خمینی
۳۲	۱-۴- دال مرکزی
۳۲	۱-۲-۴- مفصل بندی دال های حاشیه ای
۳۹	۲-۲-۴- نتیجه گیری
۴۰	۳-۴- برجسته سازی و حاشیه رانی
۴۱	۴-۴- فضای تخصص
۴۱	۱-۴-۴- درون گفتمانی
۴۴	۲-۴-۴- برون گفتمانی
۵۰	۵-۴- پرسشها
۵۵	۶-۴- دیدگاه نسبت به دیگر جریانها
۵۵	۱-۶-۴- چریک های فدایی خلق
۵۵	۲-۶-۴- سازمان مجاهدین خلق
۵۶	۳-۶-۴- علی شریعتی
۵۸	بخش پنجم: علی شریعتی
۵۹	۱-۵- دال مرکزی
۵۹	۲-۵- دال های حاشیه ای
۶۱	۳-۵- مفصل بندی دال های حاشیه ای
۶۴	۱-۳-۵- تفسیر
۶۵	۲-۳-۵- باز تعریف
۷۰	۴-۵- برجسته سازی و حاشیه رانی

۷۰	۵- فضای تخصصی.....
۷۱	۵-۵-۱ درون گفتمانی.....
۷۲	۵-۵-۲ برون گفتمانی.....
۷۳	۵-۶ پرسشها.....
۷۸	۵-۷ دیدگاه نسبت به دیگر جریانها.....
۷۸	۵-۷-۱ چریکهای فدایی خلق.....
۷۸	۵-۷-۲ امام خمینی
۸۰	۵-۷-۳ سازمان مجاهدین خلق.....
۸۲	بخش ششم: سازمان مجاهدین خلق.....
۸۳	۶-۱ دال مرکزی.....
۸۳	۶-۲ دال های حاشیه ای
۸۴	۶-۳ چگونگی مفصل بندی.....
۸۷	۶-۳-۱ نمونه کار.....
۹۳	۶-۳-۲ تفسیر.....
۹۴	۶-۳-۳ باز تعریف.....
	۶-۳-۴ ارتباط دال های باز تعریف شده با مدلول ها و واقعیات اجتماعی موجود.....
۹۵	۶-۴ برجسته سازی و حاشیه رانی
۹۷	۶-۴-۱ حاشیه رانی.....
۹۹	۶-۴-۲ برجسته سازی
۱۰۳	۶-۵ فضای تخصصی.....
۱۰۳	۶-۵-۱ ترسیم فضای تخصصی.....
۱۰۳	۶-۵-۲ درون گفتمانی.....
۱۰۵	۶-۵-۳ برون گفتمانی.....
۱۰۹	۶-۵ پرسشها.....
۱۱۴	۶-۷ دیدگاه نسبت به دیگر جریانها.....
۱۱۴	۶-۷-۱ امام خمینی.....

۱۱۵ شریعتی ۲-۷-۶
۱۱۶ چریک های فدایی خلق ۳-۷-۶
۱۱۸ بخش هفتم: چریک های فدایی خلق
۱۱۹ دال مرکزی ۱-۷
۱۱۹ دال های حاشیه ای ۱-۲-۷
۱۲۶ دال های حاشیه ای ۲-۲-۷
۱۲۷ "شیوه ی تولید" ۱-۲-۲-۷
۱۳۱ روبنا از دیدگاه مارکسیستی : ۲-۲-۲-۷
۱۳۳ ۳-۷ برجسته سازی و حاشیه رانی
۱۳۸ ۴-۷ فضای تخصص
۱۳۹ ۱-۴-۷ درون گفتمانی
۱۴۱ ۲-۴-۷ برون گفتمانی
۱۴۹ ۵-۷ مرحله انقلاب
۱۵۰ ۶-۷ پرسشها
۱۵۴ ۷-۷ دیدگاه نسبت به دیگر جریانها
۱۵۴ ۱-۷-۷ امام خمینی
۱۵۵ ۲-۷-۷ شریعتی
۱۵۶ ۳-۷-۷ سازمان مجاهدین خلق
۱۵۸ ۸- جمع بندی و نتیجه گیری
۱۶۶ فهرست منابع

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

فصل اول

بخش اول: کلیات پژوهش

بخش دوم: چارچوب مفهومی - نظری

بخش سوم: روش پژوهش

بخش اول
کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

وقوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷/۱۹۷۸ بسیاری از صاحب نظران را متوجه ایران کرد و بسیاری از تحلیل‌گران سیاسی و پژوهشگران علوم اجتماعی را به بررسی این واقعه انقلابی وا داشت. در میان، تحلیل‌ها و تبیین‌هایی که از منظر ساختاری به انقلاب نگریسته شده بود دچار ابهامات و اشکالات چندی در تحلیل بود. که همین خود راه را برای تحلیل‌ها و پژوهش‌هایی باز کرد که مسئله‌ی فرهنگ و کارگزار را در وقوع انقلاب با اهمیت دانسته و در پاسخ به چرایی انقلاب به آن پرداخته بودند. این پژوهش نیز به نوبه‌ی خود با پذیرفتن اهمیت فرهنگ و کارگزار سعی در بازشناسی مفهوم «مبارزه انقلابی» از دیدگاه فرهنگ‌های سیاسی مقاومت شکل گرفته در وقوع انقلاب ایران دارد.

۱-۲- طرح مسئله

مبارزان انقلابی در هر دوره‌ای با توجه به میزان منابعی که در اختیار داشته‌اند و حضور در محیط‌های متفاوت از هم عملکردهای متفاوتی داشته‌اند بگونه‌ای که عرصه کنش سیاسی (مبارزه‌ی انقلابی) از خشونت منفی گاندی در هند تا مبارزه مسلحانه‌ی کاسترو و چه‌گوارا در امریکای لاتین متغییر بوده است برای درک این تفاوتها پژوهشگران نسل چهارم نظریه پردازان انقلاب‌ها برای کارگزار و تأثیر فرهنگ جایگاه معناداری قائل شده‌اند. (فورن: ۱۳۸۲: ۱۶۸) بطوریکه یکی از مسائلی که مطرح می‌کنند این است که: نیروهای اجتماعی که انقلابها را می‌سازند، فرهنگها را چگونه تفسیر و بازسازی می‌کنند. (همان: ۲۷۳) بعبارت دیگر مبارزان انقلابی برای به حرکت درآوردن مردم چه مفاهیمی را جستجو می‌کنند که مردم با آگاهی از خطر فقدان آنها برای تغییر دنیای پیرامون خود به مبارزه برخیزند سلبین معتقد است: انقلابیون در جستجوی مفاهیم مورد نظر خود منابع متعددی را با گسترش ارتباطات خود در طول و عرض زمان و بین حوزه‌های فرهنگی و درون فرهنگها جستجو میکنند، آنها مفاهیم را بازنویسی و تفسیر می‌کنند با تجارب گذشته خود می‌آمیزند و آنها را بصورت اطلاعات جدیدی در می‌آورند که با مقتضیات زمانه‌اشان متناسب گردد و منابع لازم را برای شکل‌گیری «راهبردهای فعالیت» برای برخورد با جامعه‌شان فراهم کند.

در فرایند انقلاب ایران از سال ۱۳۴۲-۵۷ جریانهای متفاوتی در قلمرو فرهنگ به عنوان میدان مبارزه به بهره‌گیری از عناصر فرهنگ موجود و در دسترس کوشیدند به تفسیر وضعیت جامعه بپردازند و ایدئولوژی و فرهنگ را به جامه‌های نویی بیارایند که با تجربه‌های زندگیشان جور درآید. به گونه‌ای که

امام خمینی با متحول کردن مفاهیم اسلام سنتی و پرداختن به حکومت اسلامی و تفسیر آن در جهت تغییر وضعیت موجود جامعه، جریان اسلام مبارز انقلابی را به وجود آورد.

شریعتی نیز با آشنایی با دیگر حوزه‌های فرهنگی (مارکسیسم) و با تأکید بر خودباوری فرهنگی به بازخوانی مفاهیم اسلام سنتی پرداخت و چهره‌ای از اسلام را ارائه داد که فورن از آن تحت عنوان اسلام بنیادین شریعتی یاد می‌کند.

در میان جریانهای غیر دینی نیز می‌توان از فرهنگ مشروطه‌خواهی ملی و فرهنگ مارکسیستی نام برد. جریان جبهه‌ی ملی با تأکید بر فرهنگ مشروطه‌خواهی ملی سعی در مبارزه داشت. در رابطه با فرهنگ مارکسیستی چند جریان با تفسیرهایی متفاوت و تأکید بر عناصر مختلف آن و استفاده از تجربیات متفاوت مبارزین مارکسیست در دیگر کشورها شکل گرفتند که می‌توان حزب توده و فداییان خلق را نام برد. جریان مجاهدین خلق نیز با استفاده از فرهنگ مارکسیستی به طرح و تدوین اندیشه‌های جدیدی پرداخت که آنها را با فرهنگ شیعی خود هماهنگ می‌کرد. این جریانها کوشیدند با گزینش مفاهیمی فارغ از زمان و با جرح، تعدیل و شکل دادن به آن، مردم را به مبارزه دعوت کنند. همانگونه که در سطور پیشین مطرح شد، جریانهای متفاوت با توجه به تنوع گزینش و بهره‌گیری از حوزه‌های فرهنگی و تأکید و اهمیت بر هر کدام و تلفیق این موارد با تجربه‌های گذشته خود دست به تفسیرهای گوناگونی از وضعیت خود زدند که این تفسیرهای گوناگون دریافت متفاوت هر جریان از مفهوم «مبارزه انقلابی» را شکل بخشید.

این تحقیق در نظر دارد این تفاوتها مفهومی را در نزد ایشان مورد شناسایی قرار دهد.

۱-۳- پرسشهای پژوهش

۱- گروههای مبارز (انقلابیون) عمده ترین مشکل رژیم را در چه می‌دیدند؟

بعبارت دیگر این سوال به این معنا می‌پردازد که بنظر هریک از جریانها مهمترین اشتباه یا اشکال رژیم در چه بود یا چه مشکلی در رژیم وجود داشت که رژیم را نامطلوب هریک از جریانها می‌ساخت.

۲- هر یک از گروههای مبارز آسیب پذیری رژیم را در چه حوزه ای می‌دیدند؟

بعبارت دیگر این سوال مطرح می‌کند که پس از فهم و شناسایی مشکل رژیم از نگاه هریک از جریانها آسیب پذیری یا نقطه ضعف رژیم که با آسیب خوردن آن رژیم صدمه خواهد خورد و متلاشی خواهد شد چیست؟ و در کدام حوزه قرار دارد؟

این پژوهش بین این دو حوزه (مشکل یک پدیده و آسیب پذیری آن) تفکیک قایل شده است چرا که ممکن است مشکل پدیده ای در یک حوزه تعریف شود در حالیکه برای آسیب زدن به آن می بایست از حوزه دیگری وارد شد.

۳- هر کدام از گروههای مبارز چه کنش انقلابی را مد نظر قرار می دادند؟

بعبارت دیگر این پرسش به این مطلب می پردازد که هریک از گروهها چه کنشی را در راستای دستیابی به هدف خود پیشنهاد می کردند. چرا که عرصه ی کنش سیاسی (مبارزه ی انقلابی) از خشونت منفی گاندی در هند تا مبارزه مسلحانه کاسترو چه گوارا در امریکای لاتین متغیر است.

۱-۴- اهداف کلی:

هدف در این پژوهش شناسایی درکهای متفاوتی است که در فرایند انقلاب ایران از «مبارزه انقلابی» شکل گرفت، بر این اساس در این پژوهش میزان و فراوانی مفاهیمی چون «مبارزه انقلابی» «کنش گری» و «انقلاب» و غیره. مد نظر نیست بلکه هدف رسیدن به دلالتهای معنایی این مقولات و نسبت آنها با یکدیگر است. ادراک یا معنای مبارزه انقلابی نزد جریانهای مختلف

اهداف جزئی:

به منظور صورتبندی جریانها در رابطه با چگونگی درک و دریافت آنها از مبارزه انقلابی؛ مقولههایی از متون مورد نظر بررسی می شود بررسی هر یک از مقولات مذکور اهداف جزئی تحقیق را شکل می دهند مقوله ی «مبارزه انقلابی»

«شرایط جامعه» «ارزشیابی جامعه» «تجویز»

«دشمن»

"ابعاد یا وجوه مبارزه ی انقلابی"

"عمل یا کنش توصیه شده در راستای مبارزه ی انقلابی"

۱-۵- ضرورت و اهمیت موضوع:

به عقیده پست مدرن ها حاشیه ها هستند که متن را می سازند، یعنی واحدهای آشکار از طریق سرکوب وابستگی و رابطه شان با واحدهای دیگر ساخته می شوند در نتیجه توجه تحلیل گر را به عناصر ظاهراً مطرود و به حاشیه رانده، شده ی هر نظام یا متنی جلب می کنند. به عبارت دیگر توجه تحلیل گر را از مضامین مشهور و آشکار اعلام شده در یک متن به سوی مضامین به ندرت ذکر شده عملاً غایب و

تلویحاً و یا تصریحاً ارزش زدایی شده معطوف می‌کنند. (کهن، ۱۶، ۱۳۸۵) در نتیجه برای تحلیل موجودیت‌های فرهنگی‌ای چون معانی، واژه‌ها و خودهای اجتماعی و نظایر آن، توجه به عناصر مطرود و حاشیه‌ای را ضروری می‌دانند.

در فرایند انقلاب ایران خانم وال‌مقدم بحث مهمی را مطرح می‌کند که اسلامی کردنی را که انقلابیون پس از کسب قدرت در سال ۱۹۷۹ ارائه دادند قابل تعمیم به شرایط جنبش در سال ۱۹۷۸-۱۹۷۹ نیست (مقدم، ۱۹۸۹: ۱۴۷-۶۳، به نقل از فورن، ۱۳۸۲: ۲۷۶)

و درک کاملتر مفهوم «مبارزه انقلابی» را از دیدگاه جریان برنده و پیروز صحنه انقلاب ناکافی و در نتیجه، توجه، ضرورت و اهمیت پرداختن به جریان‌های حاشیه‌ای دیگر همچون اسلام بنیادین شریعتی، جریان مجاهدین خلق، و فداییان خلق را در سایه‌ی متن اصلی انقلاب که اسلام مبارز امام خمینی بود. بر ما آشکار می‌کند.

۱-۶- تحقیقات پیشین

پژوهش در رابطه با انقلاب و جریانهای انقلابی حجم فراوانی از کتابها و پژوهشها را به خود اختصاص داده است. (اما در رابطه با مفهوم مبارزه انقلابی نزد این جریانها پژوهش مستقلی انجام نشده است) اما نکته ای که لازم بذکر می‌رسد این است که بیشتر این پژوهشها از ابعاد اندیشه ای و تاریخی به این جریانها پرداخته اند و نیز در میان همین ها پژوهشهایی که به بحث بی طرفانه و منسجم پیرامون این جریانها پرداخته باشند به ندرت است.

با توجه به این موارد سعی ما بر آن شد که در مورد هر جریان به ذکر پژوهشی مهم و منسجم در رابطه با آن بپردازیم و نیز با توجه به اینکه روش ما در این پژوهش تحلیل گفتمانی می باشد پژوهشهایی که با این روش انجام شده باشند نیز مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱

در رابطه با اسلام مبارز امام خمینی نیز تحقیق کامل و جامعی با عنوان اصول و شیوه های مبارزاتی امام خمینی ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ در دانشگاه بین المللی امام خمینی در سال ۱۳۸۵ توسط امیر سالار وند به راهنمایی دکتر بهشتی سرشت انجام شده است که در این تحقیق پس از بررسی زندگانی امام خمینی به دیدگاه امام خمینی پیرامون مبارزه و ماهیت آن پرداخته است. و سپس به اقدامات و عملکردهایی که

توسط امام خمینی در مقابل رژیم پهلوی انجام شده است. را بررسی کرده و از آنها به عنوان شیوه های مبارزاتی امام خمینی یاد کرده است. اما در این تحقیق مطالب ، نوشته ها و اسناد به شیوه ای خام پشت سر هم قرار داده شده است که این امر راه را برای تحلیل نو و تازه ای نسبت به مفهوم مبارزه در رابطه با اندیشه امام خمینی بر ما می بندد اما گرد آوری مطالب و اسناد در خصوص مبارزه در نزد امام خمینی می تواند پژوهش ما را تا حدودی یاری دهد.

۲

از جمله مهمترین و جامع ترین پژوهشهایی که در خصوص سازمان مجاهدین خلق انجام شده است کتابی با عنوان " سازمان مجاهدین خلق (از پیدایی تا فرجام ۱۳۴۴ تا ۱۳۸۴) " است که به کوشش جمعی از پژوهشگران مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی انجام شده است. که به لحاظ بررسی وجوه مختلف این جریان از دیدگاه های متفاوت در قبل و بعد از انقلاب تحقیق جامع و کاملی بوده است. در این پژوهش از زمینه ها و شرایط شکل گیری این جریان در دهه ی ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰ شروع می شود و تا پایان و فروپاشی اصلی ترین پایگاه های این جریان در خاک عراق پیش می رود. این پژوهش با بررسی خوب و کامل شرایط و زمینه های شکل گیری چنین جریان هایی نیز بیوگرافی های خوبی از مؤسسين و اعضا و ایدئولوگ های این جریان نیز در اختیار ما می گذارد و ضمن بررسی دقیق و موشکافانه ی وقایع آن سالها ما را با چگونگی عملکرد و تاکتیکها و شیوه های مبارزه این سازمان در مقابل سلطنت پهلوی و نحوه ی برخورد و تعامل این جریان با دیگر جریان ها ما را آشنا می کند. اما نکته ای را که در رابطه با تحقیق قبلی بنظر رسید این تحقیق را نیز شامل می شود و آن نداشتن رویکرد خاص نظری نسبت به موضوع است که همین امر تحقیق را عقیم می گذارد و امکان تحلیل های تازه را نسبت به موضوع می بندد.

۳

تحقیق برجسته و قابل تامل دیگری که در رابطه با پژوهش ما انجام شده است پژوهش آقای مهرزاد بروجردی با عنوان روشنفکران ایرانی و غرب است که در کتابی با همین نام توسط جمشید شیرازی در سال ۱۳۷۷ ترجمه شده است این پژوهش از دو لحاظ برای ما قابل تامل خواهد بود یکی به لحاظ روش و دیگری موضوع. این پژوهش که در سال ۱۳۷۰ انجام شده در رابطه با رویایی ایران و غرب است . و پاسخی که در این میان روحانیت ، روشنفکران مذهبی و غیر مذهبی به این رویارویی داده اند را مورد بررسی قرار می دهد. او با استفاده از روشی که در آن شرقی را که شرق شناسان آن را دیگر (other) غرب قرار می دادند شرق شناسی وارونه را پاسخ های متفاوت طیف های روحانیان و روشنفکران مذهبی

و غیر مذهبی به آن می داند. و در چهارچوب همین دوگانه انگاری شرق و غرب به پاسخ های متفاوت این سه طیف با چالش ایجاد شده می پردازد و در همین راستا اندیشه های کسانی را همچون: سید فخرالدین شادمان ، احمد فردید ، جلال آل احمد، علی شریعتی ؛ مجاهدین خلق ، سید حسین نصر، احسان نراقی ، حمید عنایت ، داریوش شایگان، بررسی می کند. او در قسمت روش پژوهش خود همانند پژوهش ما فضای تخصصی را مطرح می کند که در آن غرب و تجدد را در مقابل شرق ایران سنتی قرار می دهد و پاسخ های مطرح شده را بررسی می کند. در پژوهش ما این فضای تخصصی حکومت پادشاهی و دیگرهای (others) آن همچون ۱-اسلام مبارز امام خمینی ۲- اسلام رادیکال شریعتی ۳- سازمان مجاهدین خلق ۴- و جریان مارکسیستی فداییان خلق خواهند بود. گرچه میان فضای تخصصی ما و فضای تخصصی که او مطرح می کند مشترکاتی دیده می شود اما فضای تخصصی او کلی تر از فضای تخصصی ما است. با این وجود این پژوهش در مواردی به پژوهش ما نزدیک می شود بطوریکه او معتقد است بومی گرایی در همان حال که برای روحانیان و روشنفکران مذهبی که به تاکید برای سرشت اسلامی مبارزه علیه رژیم بیگانه ، فاسد و ضد اسلامی گرایش داشتند، نیز پذیرفتنی بود مختصر آنکه سرشت مبارزه جو و چالشگر بومی گرایی توانست انگیزه های پوپولیستی و جهان سومی و باورهای نخبه باورانه تشیع را یکجا در خود بارور سازد (بروجردی، ۱۳۸۴: ۷-، ۲۶۶)

در رابطه با موضوع بررسی او پاسخ های افراد یاد شده را در برابر غرب (تجدد) بررسی می کند در حالی که ما پاسخ های جریانهای (اسلام مبارز امام خمینی ۲- اسلام رادیکال شریعتی ۳-جریان التقاطی سازمان مجاهدین خلق ۴- و جریان مارکسیستی فداییان خلق) مورد بررسی را در رابطه با درک آنها از مفهوم مبارزه انقلابی در برابر نظام پادشاهی مورد بررسی قرار می دهیم.

۴

پژوهشهایی که با شیوه تحلیل گفتمان در ایران انجام شده است بیشتر تحقیقاتی بوده اند که با نگاهی زبان شناسانه به تحلیل موضوع پرداخته اند و تحقیقاتی با سطح تحلیلهای کلی تر و همه جانبه تر که از سوی دیدگاه های فلسفی و سیاسی در رویکردهای تحلیل گفتمان مطرح می شد اندک و انگشت شمار بوده اند و یا اینکه قسمت روش را در هاله ای از ابهام مطرح و گذر کرده اند و با توجه به این موارد پژوهشی که آقای سلطانی با عنوان "قدرت گفتمان و زبان(سازو کارهای جریان قدرت در

جمهوری اسلامی)" در سال ۱۳۸۳ در کتابی با همین نام چاپ کرده است در قسمت روش با تلفیق دو گونه روش کلی نگر و جزئی نگر نیز تا حدودی به روش پژوهش ما نزدیک بوده است که شرح آن در ذیل خواهد آمد.

در این پژوهش آقای سلطانی پس از مطرح کردن رویکردهای متفاوت به تحلیل گفتمان رویکرد لاکلا و موف را برای تحلیل مسایل اجتماعی و سیاسی در سطح کلان و رویکرد فرکلاف را برای سطوح جزئی تر مورد استفاده قرار داده است. در این پژوهش آقای سلطانی پس از بررسی پیدایش و تحول گفتمان انقلاب اسلامی با رویکرد لاکلا و موف به جریان غیریت سازی ها و شکل گیری هویت ها و تجزیه آن به گفتمان های اصلاح طلب و اصول گرا می پردازد و با استفاده از ابزارهای زبانی و تحقیقاتی دیدگاه تحلیل گفتمانی فرکلاف در این رابطه به تحلیل عملکردهای این دو جریان تا حدود سال های ۱۳۸۲ می پردازد و علت توفیق ها و ناکامی های این جریان ها را در خلال این سالها با توجه به تحلیل گفتمان بررسی و بیان می کند.

بخش دوم
چارچوب مفهومی - نظری